

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NUM. LXXX - GENER XVI - MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

L'artista de l'art suprem, per R. RUCABADO.—La dona manyà a l'home-galant,
per DOLORES HOSTALRICH. — L'actual moviment literari a la Suïssa alemanica,
per ROBERT WOLFF. (J. E., trad.). — Els llibres, per J. Ll., A. P. i M. E. — Les
revistes, Les exposicions, per E. M. P.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUMERO LXXIX

Llengua de guerra i llengua de pau, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Enquesta Universitària.—El sentiment tràgic de Sören Kierkegaard, per JOAN ESTELRICH.—Poetes catalans: JAUME MAURICI.—Lletres a una amiga estrangera, per J. FARRAN I MAYORAL.—Els llibres, per J. LL. i V. G.—Les revistes, per J. V. F.—Les exposicions, per E.-M. P.

Publicacions de "La Revista"

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos-Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

- RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
- JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
- CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
- JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
- MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
- JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
- M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
- JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
- ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
- MIQUEL FERRA
Cançó d'ahir
- LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana, Perspectiva general
- ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
- J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
- J. FARRAN Y MAYORAL
La renovació del Teatre
- E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
- JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
- FERRAN SOLDEVILA
Exili
- E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana
- CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut
- MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes de Francis Jammes
- JOSEP LLEONART
Poesies de Richard Dehmelt
- JOSEP CARNER
Les planetes del Verdum
- ALEXANDRE PLANA
Contrabaedeker
- JOSEP M. TALLADA
Les doctrines de P. J. Proudhon
- GUERAU DE LIOST
La ciutat d'Ivorl
- JOAN ALCOVER
Poemes bíblics
- FREDERIC CLASCAR
Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII

LLIBRES RECENTS

Una inserció: 5 pessetes—Tres insercions: 10 pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

El Poema espars

Preu: 3 pessetes

JACINT M. MUSTIELES

FLAMA

Preu: 2 pessetes

JOSEP M. DE SAGARRA

Cançons d'Abril i de Novembre

Preu: 2 pessetes

FERRAN SOLDEVILA

EXILI

Preu: 2 pessetes

JOAN ARÚS

El cant dispers

Preu: 2 pessetes

J. MILLÁS-RAURELL

PRIMERS

Preu: 3 pessetes

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. LXXX — GENER XVI · 1919

L'ARTISTA DE L'ART SUPREM

La vida, la mort, l'eternitat, l'amor. Dins aquestes quatre parets viu i sospira nostra excelsa, nostra mísera humanitat. Hi ha un art de la vida, un art de la mort; hi ha un art de l'eternitat, un art de l'amor. Aquests arts són l'obra de l'home en relació amb tan formidables misteris. Però vida i mort, eternitat i amor són realitats imposades a l'home. Realitats que li cauen al damunt, i que l'aixequen enlaire i el menen rodant, com una bolva. Els horitzons arriben a tocar-se, art i realitat es fonen a certa altura. El misteri és l'art de Déu, qui abstreu de la veritat solament certes coses, unes poques essencials línies, pastura de l'home, i oculta el demés. L'actuació de l'home davant el misteri és un art també: l'art d'ordenar sa vida i sa mort i sa eternitat i son amor, en concordància amb el misteri, això és, en concordància amb la Realitat irreductible.

Si algún llibre conté l'essència i la raó de la vida: el secret, el misteri, la causa de la vida, és certament el Gènesi. Si algún llibre conté la veritat de la mort, la seva filosofia, sa llei fatal i la seva superació, si d'algún llibre se'n pot dir *la clau* de la mort, és certament el de l'Ofici de Difunts. Si en un llibre s'hi troba l'eternitat, ço és la vida eterna clara i abastadora, el viàtic de l'eternitat, és l'Evangelí. Si un llibre enclou l'alegria tota i

el sentit, tota la fresca joia, tota l'alta embriaguesa de l'amor—de l'amor trascendental de dona i home,—imatge dels amors de Déu i la Humanitat—és aquest llibre el Càntic dels Càntics.

El dia que a una llengua, a una nació d'home, mes li fessin present d'aquests quatre llibres-vells i perennes, i els hi oferissin talment com rajant de sang jove i calenta, palpitants amb el mateix ritme viu del poble, no seria aquell un moment d'exaltació per aquest poble? I si els hi eren oferts rics d'una parla tan natural que l'entengués el poble autèntic i se'l sentís a les entranyes, i tan sàbia que els intellectuals l'entenguessin en són propi *argot* cerebral, no seria tal moment de glòria i de promissió?

Aquest moment ha arribat a Catalunya i suara escolia la quatrena. Són *el Gènesi*, *l'Euclògi de Difunts*, *l'Evangelíari* i *el Càntic dels Càntics* que el Dr. Clascar ofereix a la humanitat catalana, i són els punts cardinals de tota la fillada bibliogràfica d'ell, que dominen tots els horitzons de l'ànima.

La generació i la fi del home, la salvació del món i de cadascú, i la perpetuació terrenal de l'espècie humana: no menys que això és el contingut de la formidable tetralogia. Occeà de veritat a quals aigües de renovació, qui no s'hi llençaria, qui no s'hi rabejaria embriac? Vibració

irresistible de la Veritat central, qui no sentiria el desig centrípet de dissoldre-s'hi, segons la frase d'un sant? Veritat suau i esgarrifosa, dolça i terrible. Art també delectabilíssim i dur, el de la Sacra Litúrgia i de la Sacra Literatura. Art suprem sobre la terra que es casa amb l'art de Déu i que ordena tot lo nostre, segons regles de misteri, cap a la conquesta de l'eternitat.

Hora d'exaltació, la naixença d'aquells llibres a Catalunya. Certament, l'exaltació és el singular valor de l'obra tota de Mn. Clascar, fulgurant sobre manera en aquells quatre farells. És l'entusiasme—el concepte teocràtic per excel·lència en el món de l'art segons recordava el Dr. Torras i Bages—és Déu mateix agitant i movent l'ànima de l'artista. Un vent de Déu bufa a cada verset d'aquesta Pentecostès immanent a l'Escriptura Sacra. Remou les aigües de la Creació, les fagedes virginals del Paradís, i al mateix temps inspira en els nous profetes nostres el verb novell de Catalunya, on reviu l'esperit d'Adam que posà nom a tota cosa i el de Moisès, que deixà escrita en la llengua del poble la tradició dels patriarques.

Amb aquella exaltació esclata la veu del primer Besavi nostre, rompent el ritme hieràtic:

«Ara, açò és os dels meus ossos
i carn de la meva carn.
Aquesta, doncs, es dirà muller,
perquè d'hom ella ha estat presa».

Com esclata Jacob en la profecia dels seus dotze fills, peça mestra avui de la lírica catalana, com tants d'altres fragments clascarians de la Bíblia:

«...Benediccions del cel endalt,
benediccions de la gorga al pregon extesa,
benediccions de ubres i udres,
benediccions de ton pare excelsos,
com les benediccions dels munts eternals,
a desig de les collades perpètuas:
Sien elles sobre el cap de Josep...»

Hom sent cantar, hom escolta l'orgue celestial que degué acompanyar aquestes paraules, en

eixir dels llavis d'Adam i d'Israel, en l'infantesa del llinatge.

No menor exaltació en la penitència és ço que fa gemegar de tal manera el pecador del *Dies Irae*, el pecador atrapat, que hom el veu el mocador als ulls, plorant i sanglotant:

«Ja em confés reu en veu alta:
roja i molla és ja una galta:
perdoneu-me tanta falta.»

Exaltació en glossar l'Evangeli:

«Heu's-aquí el gran dia, el dia que ha fet el Senyor; Al·leluia! L'humanitat es mare, l'humanitat ja estima, i l'amor i la maternitat i el goig que són apareguts *in-terra nostra*, tot és obra del Esperit Sant... «El goig de viure! La felicitat!... Abans del Cristianisme la gent s'avorria»... «Gojosa l'Església amb el seu Jesús no té espera, li triga l'hora de veure'l gran i empeny el temps per a ensenyar-lo en l'esclat majestuós del seu poder.»

I al Càntic dels Càntics el chor nupcial exulta de l'alegria del poble:

«Gira, gira, la Sulamita»

La gènere d'aquest *Pater familias* de l'hagiografia moderna catalana omple un catàleg: fillada mística, ascètica, litúrgica, bíblica, també filosòfica, oi més patriòtica i social, la qual llista sembla l'obra d'un grup; no la d'un sol obrer. Obra apuntalada amb el paramant científic de notes i opúscles vindicatiu—documentals, mostrant a cada lletra l'angúnia artística. D'artista prè de l'obsessió de la virtualitat verbal. Flancs de gegant calen per a parir en català, viva i viadora, la criatura gegantina dels llibres sagrats.

Una erupció talment, una muntanya erecta del fons de la terra, això és la naixença dels Llibres Sants en llengua catalana. El llenguatge de Mn. Clascar, que és ja de natura eruptiva, llença enfora mots que boi acabats de formar-se ixen autènticament dels íntims estrats del geni ètnic. D'ell ja va dir En Prat de la Riba que el de ningú tenia com el llenguatge de Mn. Clascar, gust de muntanya. Té certament de les muntanyes

l'insuperable relleu, la plàstica, la ufana exuberant dels mots i les idees.

En la literatura de Mn. Clascar hom topa materialment amb la Veritat per tot arreu. Si del Dr. Torras i Bages es digué que havia naturalitzat el sobrenatural, en l'autor de què parlem un hom amb el sobrenatural hi ensopega i s'hi entrebanca. A un hom li entra per tots cinc sentits. Cosa aquesta d'alta escaiença espiritual. «Un culte solament idealista, racionalista, no és propi del home, diu el mateix Dr. Torras. Per això la sagrada litúrgia catòlica interessa no solament la intel·ligència i la voluntat racional, sinó que interessa la vista, l'oida, l'olfat, es a dir, la complexitat humana».

Ara mateix, l'immens gaudi del Càntic, Norma de tot epitalami, és una festa major ressonant d'un riure fresc i sà de bodes de poble. Per més festa, una subdivisió escènica ajusta l'harmonia de cada quadre. Plega aquí l'hieratisme i dansa tothom enronant la parella, cantant l'amor de dona i home—aquest amor intrascendental per llei de sa mateixa transcendència, sensual per llei de sa mateixa racionalitat. L'amor, gènesi de tot gènesi.

I, oh, maravella. Consona amb aquesta festa de l'amor l'altra festa; la més alta, la més pura, la més sagrada: la festa de la mort, que és la festa de l'Eternitat:

«Tot és bellugar de joia i ballada solemne, a la plaça de la ciutat de Déu—fa, comentant el Salm 150 a l'*Eucologi de Difunts*—I travessa el goig la volta dels cels, i es fonetitza ell en entrant al món de la paraula i se sent del cel una veu que porta el conhort a les valls de viació: *Beats els morts que en el Senyor són morts!* És l'ànima del nostre germà que ens fa noves i ens hi convida».

Un hom no pot trobar en lloc, en cap altre lli-

bre, la intensitat de fruició estètica de la versió comentada de la litúrgia funeral de l'Església, que és l'*Eucologi de Difunts* de M. Clascar. Es que «la mort és una llei de gran majestat i per això és un element estètic de primer ordre—deia encara el Dr. Torras, i és un element estètic de primer ordre, perquè també ho és en l'ordre de la realitat humana». En efecte, en lloc com aquí, com algú ha dit: «nostra intel·ligència agafa l'enigma del món, que omple d'angoixa els increients». S'acosten, per a compenetrar-se, el cel la terra, la Veritat i la representació, els vius i els morts, l'art i la realitat, Déu i l'home.

Llegint confrontats en llatí, que sembla que parla Déu, i en català, que sembla que parla la nació entera des del començament de la raça, els Salms de David i sos comentaris, sento que estic a una finestra esbatanada damunt l'altre món: encara que és fosc i els ulls no veuen siñó tenebra, hom sent—com en nit fosca contemplant la mar des del balcó de Tarragona—la remor, l'aire, la fresca i la olor dels camps de l'Eternitat, extesos davant meu.

Tota aquesta forta emotivitat, que és intel·lectual i sensible i volitiva, nova a Catalunya, a Mn. Clascar havem de sentir-ne grat, que amb sang i suor l'evocava. Jo el veig en son obrador de la Maternitat, com un antic teixidor de la terra, un veler d'altre temps, sentat anys i anys en son teler de peu, passant trama catalana per dins l'urdit sacratíssim que filaren per a nosaltres Moisès, Salomó i David i Sant Pau i els Quatre Evangelistes.

Delicada peça, feina de reis, que no s'hi han de plànyer suades. El vel per al cos august de la Veritat, galonejat de les vores amb l'or del comentari, el teixit finíssim i fort, transparentador de les Eternals turgències.

R. RUCABADO

LA DONA-MANYÀ A L'HOME-GALANT

El distingit escriptor Ramon Rucabado ha publicat un article en aquesta mateixa Revista titulat: «La Dona-manyà» (1). Aquest article es refereix molt particularment i concreta a certes idees que vàrem gosar exposar en una festa literària olotina (2). Es llàstima que algú com el senyor Rucabado que ha tingut tanta ocasió com nosaltres d'aprofitar el mestratge que ha introduït a Catalunya els usos severos de probitat científica i de fidelitat honesta, corrents per tot lo món, dins la societat literària, s'hagi cregut excusat de seguir-los en aquesta ocasió, fingint desconèixer la font on ha pres les idees que ha combatut. Es molt humil el nostre nom, però aquí no es tracta de humilitat ni categoria, es tracta solament d'observar i respectar aquesta regla universal periodística de cortisaneria i bon gust.

Nosaltres no seguirem, naturalment, per aquest camí, i si ens sentíssim divergents de les idees del senyor Rucabado, ens permeteríem combatre les directament i personal. Per fortuna no existeix aquest desacord. Nosaltres sentim també respecte i donem el primer lloc a les funcions sagrades encomanades a la dona a què el senyor Rucabado vol reduir tota la vida espiritual i professional de la mateixa. Caldria averiguar si aquestes funcions són les úniques. El senyor Rucabado opina que sí, nosaltres gosem opinar el contrari, i amb nosaltres es pot dir també la realitat de les coses i l'evolució de la societat.

En ço que es refereix a la dona, dintre d'aquesta evolució vàrem donar un esquema, pres d'un tema de filosofia social exposat en el Curs d'Història de la Cultura de don Eugeni d'Ors. Naturalment no referíem tot el fons ni el desenrotllament d'aquella doctrina al·ludida en el discurs d'Olot. Però cal que el nostre objectador sàpi-

ga que, així com en l'evolució de la situació femenina hi ha tres etapes, que anomenem: etapa de l'esclavitud, etapa de la galanteria i etapa de la dignitat, en la evolució de la situació del treballador hi ha també tres etapes corresponents anomenades: de l'esclavitud, del lliberalisme i de la funció. Cal també que sàpiga que l'evolució del primer terme va lligada amb l'evolució del segon: a l'esclavitud femenina correspon també l'esclavitud operària; l'etapa de la dignitat de la dona està avui indissolublement lligada amb la de l'intervencionisme en el treball; igual vol dir galanteria respecte de la feminitat que lliberalisme respecte de la vida econòmica, no es pot ésser galantista, és a dir, partidari de la no intervenció en el primer terme sense ésser—si es vol guardar la coherència lògica—lliberalista, és a dir, partidari de la no intervenció en el segon. Nostre objectador sent obscurament això mateix i procura salvar aquesta dificultat fonent els valors de les dues etapes i dient com per exemple, que la funció d'una Bibliotecària o de una Mecanògrafa és també maternitat, etc., etc. El senyor Rucabado que parla dels perills dels símbols representatius no desconèixerà sense dubte els de les metàfores fàcils, l'enlluernament més o menys tendre, que elles procuren portar molt lluny.

Sense voler caure en el determinisme i menys encara en el materialisme històric, no hi ha dubte que la situació d'un element social determinat està lligat a certes condicions econòmiques que imposa el conjunt de la societat. En la societat d'avui havem trobat condicions que podem aspirar a millorar, però no podem esperar evadir, menys encara respecte de la dona, per exemple, si les acceptem respecte de l'obrer. Potser nosaltres també voldríem (i si no nosaltres, molts) que la dona restés sempre *Reina de la Festa*, però la realitat ens ensenya que la situació actual de la dona és més aviat la d'*Esclava de la festa*, i entre l'esperança d'ésser reines i la certesa d'ésser

(1) Vid. LA REVISTA any IV, núm. LXXVIII.

(2) Vid. Discurs presidencial dels Jocs Florals pub. a «La Veu de Catalunya», el 28 de setembre de 1918 i a «Vida Olotina» any IV, núm. CXLVI.

esclaves ens estimem més la daurada mediocritat d'un terme mig que ens permeti *participar de la Festa* al costat dels nostres germans.

Ara havem de confessar que, després de tot, el món no està forçat a marxar de conformitat amb les nostres preferències. Nosaltres podrem opinar com la nostra febla intel·ligència ens dongui a

entendre, i el senyor Rucabado opinarà com li plagui. La història universal prescindirà del senyor Rucabado i de nosaltres. Per això no voldríem donar a aquestes lleugeres consideracions l'aire ni l'extensió d'una polèmica, sinó simplement el d'una aclaració.

DOLORS HOSTALRICH

L'ACTUAL MOVIMENT LITERARI A LA SUISSA ALEMANICA

D'ençà de la guerra, l'activitat intel·lectual a la Suïssa alemanica ha estat més intensa que mai. No solament ha crescut la seva literatura, sinó que s'és nodrida també d'una originalitat que es decanta cada dia més envers la filosofia humanitarista. Adhuc diria que la seva literatura és el preludi d'una literatura universal futura, que tindrà sense dubte una forta tendència lírica; cosa fàcil de preveure després de tants de dolors com el món ha hagut de patir.

Si volem examinar les causes que l'han estimulada en aquest treball d'idees i pensaments, haurem de confessar la influència dels més diversos factors. En bona part, la guerra n'és el motiu; ella ens ha ensenyat com cal estimar la pàtria, ella ens ha fet espectadors d'horrors incruents, ella ens ha fet sofrir; i tot això ha impulsat aquella elucubració. No puc tampoc deixar de considerar l'intens corrent intel·lectual dels països veïns de la Suïssa, abans de la guerra, que per força s'hi és reflectit, i ara en recull els fruits el nostre país. Aquesta petita federació qui s'és trobada com una roca en mig de la tempesta de les fúries bel·lígeres, és el neutral qui més ha sofert i que ha hagut de contemplar tots els horrors al seu entorn. Bé diu el proverbi: el sofriment és l'obrera silenciosa que treballa dins la nostra ànima. I ara ho havem pogut veure experimentalment.

D'altra banda, els artistes suïssos han estudiat a l'estranger, han seguit les idees modernes en art i ara han continuat llur camí, mentre els altres lluitaven.

I cal també remarcar el fet interessantíssim que d'ençà de la guerra, hagi pogut el públic suís gustar directament les produccions artístiques dels bel·ligerants. Així havem vist, durant la guerra, la «Comédie française», l'orquestra del Conservatori de París i la Stagione del Teatro de la Scala de Milà a Zürich, el Gewandthaus

Orchestre over Nikisch a Berna i Laussanne, etcètera, etc.

Actualment, sobressurten entre els poetes algunes figures eminents, com són Karl Spitteler, Meinrad Lienert, Max Pulver, Hans Sanz i altres.

Començaré parlant de Karl Spitteler, el modest poeta lucernès, qui ens ha encisat amb les seves obres «Elloctinent Conrad» (*Der Leutnant Konrad*), «Imago» —dues novel·les,— «La primavera olímpica» (*Der olympische Frühling*) —poema èpic—innúmeres poesies i finalment «Els meus primers records» (*Meine ersten Erinnerungen*). Cal dir qualques mots d'aquest llibre exquisit.

L'autor conta les impressions d'un nen de dos anys. I aqueixes impressions que perduren en nosaltres, menyspreades de tothom, són, verament, emocions incomparables. En la vaga ànima infantívola, que no sap encara mesurar el temps ni l'espai, que no ha establert relacions normals entre ella i l'univers, va elaborant-se la idea de la vida. Una casa, una passejada en cotxe, un somni, la cara de l'àvia, són esdeveniments, la impressió dels quals s'escampa dins l'ésser tendríssim. L'art de Spitteler consisteix en dir-nos-els, aqueixos esdeveniments, amb l'escala ponderativa d'aquella primera edat, i explicar la intensitat, la violència de les sensacions que susciten. Intacte, va retrobant en la seva memòria llur frescor primeríssima.

En veritat, molt ha estat escrit sobre el nen, L'han considerat com un home reduït, li han manllevat mots, l'han fet ara emotiu, ara maliciós, però sempre en relació amb nosaltres. I bé; no era això desconèixer que el nen en res no s'assembla a l'home? L'un i l'altre actuen de dues maneres distintes, mutuament incomprendibles. Per ventura la papellona s'explica la oruga? Els nostres dos universos—el del nen i

el de les persones majors—s'acosten sense arribar mai a confondre's. Spitteler ens ho fa sentir admirablement. Col·locat en el límit d'ambdós universos, els contempla, ara l'un, ara l'altre. Aqueix doble espectacle li inspira reflexions d'una pregonesa sorprenent, a voltes, i escenes d'una gràcia càndida i pura.

No oblidem que aquell nen és ell mateix, i que ell se'ns mostra, així, amb la puerilitat d'un gran artista. Spitteler té la plaseria de cercar en els començos de la seva ànima, gairebé encara vegetativa, certs orígens de la seva obra.

Tals aspectes de boscatges, tals efectes de llum, tals sentiments sublims, per exemple, que trobem en els seus llibres, provenen de Bâle-Compagne (Yura) a l'època en la qual portava vestidet curt i obria els ulls meravellat, al seu entorn, en fi de comptes, qui sap? Per ventura som tots nosaltres, en aquell temps primer, poderosos artistes, tots iguals en sensibilitat! El nostre mal fou de no romandre-hi sempre! En tant vivim, ens havem anat tornant pobres. Temps enrera, descobrírem amb èxtasi el món, sentírem i ressentírem com s'insinuaven ones meravelloses en nosaltres, a cada tust que ens donava el món extern, i ara som malauradament inerts i tancats, mentre Spitteler continua vibrant i estremint se com un instrument excepcional. Quin sentit irònic amaga, doncs, el llibre, si nosaltres ens hi volem retrobar i reconèixer! Heu's aquí el que havem estat. L'oblid vingué a cobrir l'època aquella de l'existència nostra. Fòrem poetes només per a menysprear-ho, només per a no recordar-nos-en.

Aqueixos capítols curts on l'autor fixa una imatge, un detall, no són, doncs, tan senzills, com ho sembla, de bell principi. Certes pàgines, d'aparença ignocent, us susciten un ensomni o *réverie* pregons, mesclat de reminiscències confuses, com, p. e., «L'Orfanet» (*Das Waisen Kind*) o el «Misteri paternal», (*Die Elten Liebe*). Alguns mots sobre un full, tranquilament arrengrats, obren un avenç obscur. Un llibre així és un aplec extraordinari de natural i d'enigma.

*
* *

Vora el llac pintoresc, a la bella ciutat de Zürich, trobem un novell poeta-dramaturg, digne de lloances, Hans Ganz, qui ens revela, en les seves obres, la intimitat que el lliga a l'escola de Creud i l'escola de Zürich. Sanz és capità del exèrcit suis.

Pel juny de l'any darrer, fou un veritable èxit la representació primera, en el Gran Teatre de Zürich, de la seva nova tragèdia, *Morfeu*; una tragèdia estranyament construïda, val a dir, successió caòtica de disset escenes que un director intel·ligent ha probat de fondre en quatre actes;

retorn a la més llegendària antigor, puix és qüestió de la guerra de Troia; personatges ressuscitats cent vegades, puix és també la formosa Helena qui ens parla, amb Hector, Paris i Príam. Hans Ganz no s'és preocupat de les excavacions de Pèrgam ni ha rellegit la seva *Il·liada*. Amb cendra en els cabells, se n'és anat pelègrinant a la recerca d'ombres grandioses, i s'és aturat a parlar amb la del pecat del món: la guerra. Ell ens ha donada, com ha pogut, aquesta conversa mística, en prosa realista, en versos lliures que són crits més tost que frases, en rims lírics o didàctics i qualque cop amb apotegmes que ens recorden Sòfocles. Amb els herois de la fàbula, hi mescla obrers, filòsofs, venedors de periòdics, i entre els soldats de Ilió o d'Esparta ja n'hi ha qui s'expressen com il·luminats refractaris. Home del poble, dels quals ens és el nom ignorat, surten en primer terme i ens fan oblidar, per un moment, els protagonistes. Jamai el tipu d'un gènere consagrat ha estat en menyspreu amb una despreocupació semblant. I l'autor no pensa d'excusar-se'n amb algunes dissertacions liminars. Perquè? Venturosament, Racine el protegeix amb el seu mantell quan diu en el prefaci de *Bérénice*: «Il suffit... que tout s'y ressent de cette tristesse majestueuse qui fait tout le plaisir de la tragédie». Hans Ganz sent aquesta tristor i la comunica; i és aquesta tristor que ha trencat els motlles i escampant-se ha tapat multitud de defectes. Cal, doncs, considerar aquesta obra amb respecte, llegir-la dues vegades més aviat que una, per copsar tresors massa amagats i si l'esperit no en surt satisfet abastament, lloar la seducció del misteri a defecte de la claretat del drama.

De bell principi, veiem Paris, ambaixador de Troia a Esparta: la ciutat caserna, organitzada per la salut viril i l'homicidi. Alcibiades, a les darreries de l'àpat, repenjat a l'espatlla d'una cortisana, embriac de la vida i decebut ensemps d'aquesta embriaguesa, curiós solament de la mort, sent menyspreu només per aquells homes bel·lígers. Però Helena, qui passa pel carrer, li dóna el caprici de l'hora i la raó de viure; no pensava pas en la llarga matança dels dos pobles quan portà Helena a Troia a casa del rei; no pensava en tots els qui desamparen la terra per a brandar el glavi. Sense penediments esguardarà com una massa corrupta retorna a la vida i els aplaudiments de banderes, o més aviat com la bèstia primitiva xiscla de joia a l'hora dels atacs primicers, perquè només «el llamp de les armes encén l'amor de la pàtria». En mig de la seva cort, electritzada per un conflicte que de temps desitjava, mor el vell Príam d'haver compresa la causa d'aquesta guerra i la sofrença dels homes. Hèctor, el seu hereu, pren el comandament

de l'exèrcit; més que Paris, ell és el mascle i el conqueridor. I justament és per això que Helena es llançarà en els seus braços. Paris salta en mig dels enemics amb furor decuplicada; no sols es delita en la guerra; ans és «ell mateix, la guerra». I mentre la sed de sang el domina, mentre els seus escamots ataquen, no ja els grecs, sinó el poble en revolta, afamagat, en els carrers de Troia, mentre que són sentits els crits de les mares, de repent arriba l'hora en la qual la dona es desvetlla dins Helena, la dona que no és ni d'Ilió ni d'Esparta. Als seus ulls «el món és descobert al jorn del patiment». Ara ha vist els seus germans, la multitud torturada, i els diu:

Perdoneu que en la flor de ma vida
no hagi dormit a l'alba de l'amor...

La sang dels morts és caiguda sobre ella, i l'odiós baptisme l'ha retornada a l'humanitat, per sempre. Què se li en dona si ve a Paris vencedor i vol entre els seus braços tenir-la! Ella esguarda més amunt, i ell no compren que és *canviada*; ella li vol cloure els llavis amb roses sagnants; ni àdhuc no eixirà del seu èxtasi, a l'hora propera, quan arribaran els grecs, quan les flames lleparan la finestra de l'alcàssar. Aquesta llum, per Helena, no és sinó la llum del gran matí. En mig de l'incendi canta el darrer himne; l'himne desesperat a la pau eternal. És, en certa manera, una apoteosi de la humanitat esdevenidora que acaba amb les paraules titolars: *O gran matí!*

No parlaré de les discussions eròtiques, conjuminades dins aquest drama social, que no ajuden certament a la unitat de l'efecte. Si fossin *hors d'oeuvre*, hi tindrien massa lloc. Els fills de Priam, singularment, són uns «Komplex» ben dignes de l'interés dels «especialistes»; n'hi hauria abastament per a omplir dotze números de una revista de psiquiatria. També els gramàtics trobaran en aqueixes planes un camp infestat de innovacions sintàctiques i mètriques. El jove autor no es resigna a parlar la llengua de tothom, i dubte que hi vulgui parlar mai. Però fàcilment oblidem totes les gosadies i totes aqueixes imperinències, en un dramaturg que té qualque cosa a dir; condició essencial que no sovinteja gaire en el teatre d'avui.

No sols interessa aquesta tragèdia a la literatura i la psicologia; no és solament la història d'algunes ànimes. Malgrat el lèxic recercat i els efectes inèdits, malgrat tantes d'incoherències, discursos i abstraccions, és adreçada a la multitud qui sabrà endevinar. La malaurança dels prínceps i llurs passions, llur política i llur rivalitat, tot això només és al·legoria i teatre obscur; en aquest diàleg filosòfic el qui té raó és el poble.

El *Matí*, de Hans Ganz fou representat davant

un públic que havia d'entendre'l. No al·ludesc amb això, els socialistes, els antimilitaristes, els neutrals per essència, ni els lliberals alemanys refugiats en les nostres ciutats suïsses, sinó a la gènera pacifista qui puja, els joves qui, sense menysprear la idea de la pàtria, ja no consideren els símbols antics amb aquella fe que encara és la nostra. Hans Ganz no és un cristià tolstoiànt, ni refractari; àdhuc és oficial d'exèrcit, com he esmentat abans.

I no gensmenys analitza amb tanta d'acuitat l'entusiasme patriòtic i el lleialisme militar, els assimila també a la folia ancestral i la furor bàrbara, que un calfred ens somou de pensar en els joves futurs, i ens cal fer passar, per un novell examen, les conviccions més fermes. Aleshores sentim «la tristor majestuosa» de l'ànima qui cerca redòs després de tan excessiva inconsciència.

* *

Tot parlant de l'antimilitarisme, pens ara involuntariament amb Paul Seg, l'il·lustre novel·lista thurgovià, i no oblid una de les seves obres darreres *Derstarke Mann*, «L'home fort», qui tracta justament aquest tema. Tenim avui, a Suïssa, una novel·la militar, concebuda segons el gust i desig de molts, és a dir, amb la voluntat decidida de dir la veritat i de produir un poc d'escàndol en certes esferes del país i àdhuc, tal volta, de l'estranger.

Primerament, alguns mots sobre la vida del autor, que és estada ben moguda. Sempre excita la curiositat la fortuna d'un *parvenu*. I sovint, també suscita l'enveja. Precisament tractem aquí d'un *parvenu* en el món de les lletres. A la vila misteriosa de la seva infantesa hi havia una fàbrica de brodat, on ell treballava. Després, fou cuiner, no sé on. Més tard, ocupà una plaça de secretari a l'Exposició de Ginebra de 1896. Esdevingué redactor en una gran casa jueva—de literatura—a Berlín. A la fi, s'establí pel seu compte, sempre a Berlín, com a literat. És un artista que gaudeix el privilegi de no haver vist mai les coses sinó pels seus ulls propis.

Paul Seg, així en «L'home fort» com en tantes altres obres, presenta al lector quelcom d'intrigador. El novel·lista forma habilíssimament amb els seus personatges un ambient tan interessant com desolador. Així, el seu realisme crudelíssim, promou de vegades simpatia vers belles impulsions de lirisme viril, i els éssers que dibuixa arriben a abscondir sovint llur mediocritat nàdiva sota la forma de resignació i coratge.

L'heroi de «L'home fort» és un tinent, fill d'una humilíssima família pagesa. Sense cap finor, habituat més tost a parlar amb cavalls, es

troba destinat als estudis de veterinària. Però li agrada la carrera militar i heu-s'el aquí oficial instructor. Té l'avinentsa de fer un sojorn a Potsdam, d'on torna plè de impertinència. Oi més, gaudeix la sort de casar-se amb la filla del coronel, del qual era ajudant, sense preocupar-se de saber si n'era estimat. Brutal amb els seus subalterns, tothom parlava malament d'ell a la ciutat; però això no més servia per a excitar el seu zel. Se sentia, sobre tot, un home fort, dins l'uniforme militar, puix els oficials superiors l'estimaven com un instructor excel·lent. Rera un escàndol en vé un altre i, a la fi, per culpa de la seva brutalitat, un soldat resulta mort en un exercici de tir. Heu's aquí l'home fort en la seva caiguda: és degradat! Què cosa farà? Abandona Suïssa, el seu país, per a anar-se'n enllà del Rhin, a oferir els seus serveis.

* * *

Darrerament, passem revista a la col·lecció «Els Constistes suïssos» de l'editor Huber de Frauenfeld, qui, amb els dotze volumets que porta publicats, ens facilita la tasca de donar una idea superficial, no massa falsa per això, del moviment literari a la Suïssa alemanica no és la col·lecció una sèrie de vistes patriòtiques si no una manifestació dels més diversos aspectes de un país, no gaire fàcil de conèixer.

Heu's aquí l'idil·li en els Alps que no abandona la literatura suïssa: *Das verlassene Dorf* de I. Segerlehner. Aquest idil·li pren un element tràgic del veïnatge d'un ferro-carril. Els seus personatges no viuen en una solitud despreocupada, sinó que llur pau és insegura i senten la temptació d'assolir una vida més ampla, d'emigrar. Aquesta obsessió, aquesta lluita i finalment la tornada al xalet, constitueixen precisament la poesia de Segerlehner. Klaus Suderfluh acompanya el seu gendre i la seva filla qui se'n van cap a l'Argentina. Però, a l'últim, ha tornat a veure l'Aletsch, una de les més belles glaceres de Suïssa, i el «poble abandonat»; i hi restarà per a romandre-hi tot sol. El «Müllerjosi» ha guanyats molts diners en els hotels de Zermatt tocant el xilòfon. Però heu's aquí que una vegada el tracten de mendicant, i enyora el seu molí deseparat. Hi torna maleint la seva febre d'or, el ferro-carril, els forasters, etc. És la novel·la alpestre, en la seva forma més sana, que fa reviure costums i que predica una viril filosofia.

En la contarella de E. Zahn, *der Lästlerer* (2.ª sèrie), hi ha, com a fons, un cim alterós, tot esquerdat, i neu encara. Però l'autor s'acosta a llocs habitats i a passions que roseguen les ànimes. Els actors del drama parlen sempre molt poc (cal creure-ho així), però ja són tipus de me-

lodrama. En resum, tinc por que sigui de cartró el primer terme! I el primer terme són les ànimes; ànimes, aquí, vistes al revers; són convencions; res no tenen de secret ni d'imprevist. Zahn conta, sense dubte, d'una faisó molt encisera però la seva psicologia és segurament un xic fàcil. És la novel·la alpestre en la seva forma popular, la més llegida, la més traduïda.

Meinrad Lienert, també de la Suïssa primitiva, ens torna a la fantasia en ses *Drei Altmodische Liebesgeschichten* (Sèrie 1.ª, n.º 2). Amb les esquelles del remat sentim la campana d'Einsiedeln (poblet del cantó de Schiryz, que té un gran convent) i àdhuc apar que les didaleres se belluquin en la clariana per a celebrar unes «amors a la moda del temps enrera». Perquè, en el moment del conte, encara no hi ha turistes que vagin a contemplar els indrets més anomenats. Els paratges no són encara històrics, sortosament. La idea de pàtria no es complica amb idees ni tradicions; hi ha en l'aire com una resplendor de la Mare de Déu de la capella, i les noies són tan prudentes com coratjoses. D'aquests novel·listes, Lienert és el poeta més amable, puix és el qui més es gaudeix de les seves contarelles, pel qui la ficció és més que pels altres, l'activitat natural. I també li estimem la frescor dels seus mots que mulla cada dia de rosada novella.

Si baixem cap a les planes suïsses, és a dir, cap a les ciutats, trobarem novells contrastos, així entre els artistes com entre llurs personatges. El *Daniel Pfund* d'A. Huggenberger, és un d'aquests que, accepta la vida sense adonar-se'n. Guarda el pudor de la seva sofrença vaga, i la seva història, humilíssima i escassament tràgica, roman com una de les més pures evocacions de la vida pagesa.

Aqueixes figures s'oposen a les que Paul Seg dibuixa, en *Maria Thurnheer*, sempre neguitoses, plenes d'ambicions que allarguen per qualque temps el delit de l'existència; tampoc cal oblidar les partides cercant la fortuna o l'amor, les dureses de la vida sembrada de traïdories, etc. Les històries de Huggenberger, però, donen més aviat l'efecte de les lloses netejades que lluen després de la pluja.

Passem ara a Max Pulver, escriptor discretíssim, i autor d'*Odil* que utilitza una psicologia més tendre, amb menys disposició per les situacions definides. L'esdevenidor ens dirà si no és el seu art el del poeta líric; tanmateix, però, ja està classificat entre els «simbolistes».

Trobem, aiximateix alguns assaigs de sàtira: un suïcidi decebut, perquè a l'últim el gust de la *toilette* sabia l'heroïna; un àpat decebut, perquè l'enuig de la inacció corprèn el sabater retirat del negoci; un viatge de noces decebut, perquè els nuvis es creuen, ben equivocadament, haver bai-

xat a una cova de lladres. Tot això es troba en el llibret intítulat: *Schalkaffe Seschichten* (Històries entremaliades) de Felix Mœschlin. Hi veiem més enginy que maliciositat natural. Apar que l'autor s'esforça d'ésser alegre. D'altra banda, n'ha trobats el medis i en fa bon ús. El seu volum acaba amb un copiós apòleg, que és també un elogi de la higiene raonable (passi la paraula), de la vida *au grand air* amb espadenyes i calces curtes. S'hi insinua una mica l'idea ultrarhenana: el «Zurüch zur Natur».

Més viu i més concret que en la seva darrera novel·la, se'ns mostra Albert Steffen en el seu llibre *Banz*. Resulta sempre misteriós sense tenir-ne l'aspecte. juga sempre amb l'amor i l'atzar i sempre ho presenta en un ambient no suís, (no creieu que jo sigui un xovinista) gaire bé poc humana, fins el punt que no sabem d'on són les seves figures inacabades. Que el destí arranja bé les coses sense intervenir-hi nosaltres i que és un conhort sentir els instints millors i les conjuncions més tolerables realitzar-se a pesar nostre:

així marxa el món segons Steffen! Però com és molt artista tracta aquestes «dades» sense manllevar gaire element al ridícol.

Finalment, trobem una altra novel·la militar, el *Füsilier Wift* de Robert Faesi. Els companys d'aquest fuseller són ben divertits i ens donen a conèixer el *folklore* i plasenteries de les tropes suïsses alemanyes. El fuseller Wift és el tipus definitiu del soldat neutre.

I heu's aquí que havem arribat a la fi de la col·lecció dels «Schweizerische Ersähler». Hi sentim exclusivament l'esperit suís i cal esperar que, con serà més rica la Societat helvètica, ajudarà l'editor d'aquesta xamosa antologia literària. No solament pels suïssos és un plaer de llegir aquesta petita col·lecció; sinó que és també, pels estrangers, molt instructiva, puix ella permet de fer-se una noció del moviment intel·lectual d'avui dia a Suïssa.

ROBERT WOLFF

(J. E. trad.)

ELS LLIBRES

LLIBRE NOU, d'Enric Cubas i Oliver.—*Impremta de Miquel Horta.*

La poesia amatòria d'En Cubas i Oliver ens remembra per relació vaga però persistent, la idea de cosa pintada, pintura d'un temps no massa llunyà, ni tampoc d'ara, més aviat d'un temps un xic endarrerit, Poesia d'un to general de correcció i confiança, evolucionant pocament alguns moments cap a una elegància verbal més moderna, com en *Temps vindrà...* o en *La Cançó*, en el seu conjunt no ens pot esbargar la obsessió d'un d'aquells quadres de gènere que anant de visita haurem trobat dins la mitja llum d'un saló del passat, pintura on no hi manca ni una fulla, on cada figura fa la seva ombra al lloc que li correspon, però que no glateix ni és colora prou vitalment, que no ens dona ni la sensació forta de les coses perennals, ni mai sigui sinó la inquietut, encara discutible, però encuriosidora, de la modernitat.

Un mèrit vagarós de reminiscència, afrodisiac d'enyoraments un xic cloròtics de cosa prescrita, tal ens sembla el del llibre del senyor Cubas i Oliver.

La dama i tot, o les dames, que pinta En Cubas, ens apareixen, pujant la grana, passejant pel jardí, darrera els vidres, i àdhuc, cosa més reveladora, en els contats diàlegs, com figures que si no haguéssim dit pintades diríem fonedisses, espectrals.

De les traduccions que són al final del llibre, totes correctes, la que trobem més gentil és aquella d'una poesia de Gérard de Nerval.

Sobre una cosa demanaríem esment al senyor Cubas, atès que la correcció no es pot divorciar sense gran escàndol del gènere neo-trovadoresc, i és que, segons el gust fi i ric de la poesia moderna, les paraules *quieta* o *quietes* que ell fa de dos síl·labes convé fer-les trissíl·labiques, i també que *A ell* escau pronunciar-lo en dugues síl·labes i no en una sola, com, servant respecte al ritme, resulta del vers: *A Ell* que constant regula en sa puixança. —Igualment li podríem retreure l'ús del participi *desprenguda*, coses totes les quals són com unes quantes clapes que desdiuen del quadre pintat amb correcta voluntat i que no deixa de tenir un cert prestigi de melancònia retrospectiva.

SOLITARIS, Sonets de N. I. Ribera i Rovira (de l'Acadèmia de Ciències de Portugal, de l'Institut de Coimbra). Segona edició. Amb una portada de Antonio Carneiro.—*Impremta Ràfols.*

Podríem dir en el cas d'En Ribera i Rovira que el seu prestigi consisteix més que no pas ésser ell essencialment i principalment poeta, en ésser també poeta; i en què en els seus llibres de poesia, inseparables dels pròlegs i apèndecs que els acompanyen, hi perduren en activitat les seves altres individualitats.

En el pròleg d'aquests sonets, pròleg

animat de l'estil ràpid, imaginatiu i plàstic d'actituds, de periodista i polemista, ens parla En Ribera dels trontolls idealistes de la seva primera joventut, de les seves intimitats religioses i polítiques, dels seus amors iberistes envers Catalunya i Portugal,—missatger actiu i eficient com ha estat ell (en fet del comerç i la cultura) entre aquestes dues terres.—Per aquest pròleg, encastat de noms lugubres i engarlandat de tretze traduccions, fetes d'En Ribera, de sonets d'autors portuguesos, hi passa uns moments la figura del comte d'Arnosó, el qui fou secretari particular del rei Carles I de Portugal, així com les del líric i dramaturg Joan da Camara, de Fialho d'Almeida i la del crític poeta francès Philéas Lebesgue, amistats d'En Ribera i Rovira. I així, en tot el llibre, un llibre de poesia que té una història visible, hi van lligades amistats i espirituals eferescències, començant per la traducció francesa dels sonets que acompanya el text català, en les dues traduccions al portugués d'*El Fontinyó* i *L'Estrella* fetes d'Alfonso López Vieira i de Teixeira de Pascoaes, i en les quatre traduccions d'En Ferran Maristany al castellà.

En la poesia d'En Ribera hi trobem sovint aquells moments que també els trobem en l'estil i estructura de la literatura d'alguns músics o pintors, ànimes d'artista que àdhuc no havent-se donat enterament a les lletres en tenen el gust, parlo d'aquells moments en els quals hi endivinem que una paraula o la disposició d'un tema han estat cercats amb un amor, si potser una mica inexpert, molt característic i d'un exquisit valor mental, tria i disposició que es coneixen en

l'obra com en el lligat de uns rulls i d'unes llaçades d'una filleta s'hi coneixen les mans d'un pare.

Hi ha *El Fontinyó* que és de les que m'agraden més. Hi ha *L'Amor*, una poesia que sense assemblar-se en el tema ens fa recordar per alguna misteriosa relació subliminal d'un modern poeta alemany, cordial i borbollant que es diu Walter Heymel.

L'AMOR

L'Amor s'ha emmalaltit:
el mal no li coneixen...
L'Amor s'ha emmalaltit,
i el deixen a l'oblit
Encar tira amb dalit:
s'espunten les sagetes...
Encar tira amb dalit:
els cors s'han endurit.
L'Amor s'ha emmalaltit;
ja té la vista clara...
Tan noi, com s'ha envellit!
Voreta el liit d'Amor,
Mercuri i Afrodita
li donen bona mort.

COFRET DE VERSOS, de Jaume

Puntí i Collell, prevere. Amb dibuixos de Jaume Guardia.—Impremta F. Altés.

La impressió més immediata que rebem de la lectura dels versos del reverend Puntí és la de que ell hi disfrutava fent-los i que, així com la vida, li són plaents i fàcils:

Plovia a nit un foll ruixat. Les lloses tenen biots i ara és la llum que plou; l'aigua i la llum han eixerit les coses i el sol i tot puja pel cel més nou. Ara s'obrien les portelles closes d'una finestra i hi copçava el rou una donzella amiga de les roses flairant la clavellina que es desclou. Passen pel blau, com unes belles noses, núvols petits i el músic enrenou de falses xisclant, de les aloses i els alegrois que una campana mou. Sol d'or i blau de núvols. Quina joia! Floreix al cel la gran margueridoia!

No cal sinó llegir els dos aplecs: *Versos de la Pietat humil* i *Versos d'anar a la Catedral* per veure com té la mística voluptat de les coses que acompanyen el seu ministeri. En un d'ells amb caient de goigs: *A la Mare de Déu de Lourdes en la guerra gran* se'ns revela un dels millors gojaires, aquí en modernament n'havem tingut de tanta vàlua.

La seva infantívola claror d'ulls i el seu do de pau no decauen ni quan canta dolences de l'espírit perquè es dol amb una efusió sense reserva (vid. poesia de la pàg. 64 i següents).

No és pot dir que sigui un popular pur, però entravessat i tot de cultura, en una de les poesies, *Cançó de la Font* es deixa anar amb un íntim gaudi a un gènere tan popular que de vegades posa ratlles senceres del cançoner popular, i altres, arriba a donar a la seva invenció un caràcter que faria dubtar, tal és la identificació amb el gènere popular que hi ha en ella; i no sent poc mèrit salvar

la passera que, curta i tot, és transcendental, entre la veritable senzilleza popular i la puerilitat, en poquíssims moments s'esgarria part d'allà, el reverend Puntí, i també escasses vegades empra paraules que es destaquen massa familiars del conjunt.

Sigui benvingut per tal com tantes coses de la pietat i del goig cristià de la terra, tals com les solem sentir en els nostres millors moments de conhort, ara ens venen en el seu llibre fetes definitives per la virtut concentradora del poeta.

FLORES D'AMETLLER. Versos de

Pere Benavent, amb pròleg de Ramon M. de Bolós S. J.—Impremta Gràfics Verdaguer, de Labraña, S. en C.

Hi ha en aquest poeta jove un llevat indubtable de tradició barcelonina, transformat per un fons personal que està a punt per a emancipar-se en forta originalitat.

Els elements hi són tradicionals però surten revestits d'una forma que porta molta llum d'ànima del poeta, i així el de sempre torna nou, que és el magne secret. Hi ha en l'obra d'En Pere Benavent aquell entenediment barceloní, de Barcelona vella, amb ombra de mur d'esglésies i d'horitzons clars d'infantesa i de dalers, que ens anem heretant des d'els nostres avis. Vegin-se *Del dia de Santa Llúcia*, *Nit de Reis*, i *El pobre cequet*:

de sos ulls la blava nina
és capbusseja amb neguit
cercant la llum innocent
d'aquella aiba transparent
que floreix en l'infinit.

No us fan recordar instantment de la poesia juvenívola d'En Maragall aquests tres darrers versos?

Hi ha aquell desembrac de la frase, hàbil o impulsiu no se sap bé, aquell desembrac, o més expressivament manllevant el terme castellà, *desenfado*, verbal que també té En Segarra.

Hi ha la intuïció d'enginy, tan moderna, d'aquella descripció realista-àgil i contundent: *El Pescater*. I la *Cançó Urbana* que fa olor de toia matinal sota un campanar clar que repica entre boirines de serenor. I en *D'uns amors Pastorals* la gràcia refrescada de l'idili amb aquell final d'Edat d'Or:

I quan l'Andala és lluny amb la ramada
el pastó enamorat
està ajupit, besant l'aigua argentada
perquè li torni el bes que s'ha emportat.

També hi ha aquells moments que són com una revelació del poeta sota la llum breu d'un llampec, com quan per a descriure un amorós captard diu:

Un silenci profund tot ho amara
la llum sembla fugir-nos de la mà.

O bé com quan després d'haver demanat a Déu el dolor que enyora en mig

de la seva pau juvenil, acaba prorrompent així:

Mes no, Senyor, que aquesta calma lenta de que omplireu mon sí
és l'única cosa del món que em turmenta.
No em desvieu, Senyor, d'aquest camí.

Heu's aquí, en aquests darrers versos, la ciència florida de la joventut que l'experiència no podrà igualar. Un estat d'ànima humà freqüent en una edat, és fet conscient i lluminós per la gràcia del poeta. Cada vegada que un jove fa una revelació així i fa viure enfora les coses de l'ànima és un dia assenyalat com el d'un descobriment, i la llum del món augmenta amb resplandors noves de Nadal.

J. LL.

«L'ABRANDAMENT», de Carles Soldevila.

Tots ho havem dit més d'una volta: en la nostra literatura hi ha un desequilibri, que cal rectificar, entre el domini de la lírica i el de la narració. Al costat dels llibres de versos que floreixen tot l'any són ben poques les novel·les que s'escriuen. En Josep Carner en presentar l'obra d'En Carles Soldevila, diu: «El noucentisme necessita, darrera els seus poetes, els seus novel·listes. La poesia lírica, com la meta física, és un nimbe un tralo sansant; però la novel·la, com el teatre, és l'entronització.» Potser és raó d'aquell desequilibri la major espontaneïtat en què l'estil s'adapta a la imaginació en el vers ritmat que en les ratlles de la prosa, raó que en totes les formacions literàries ha triomfat un exemple. Arribada, però, la llengua a un grau suficient de maduresa, cal que l'esforç de cada u dongui a la narració un més ample domini. El nou esperit que neixia del treball de filòlegs i poetes ha d'arribar a la sensibilitat general pel camí de la novel·la, més íntim i recollit que l'altre camí del teatre.

Un llibre com «L'abrandament» assenyala aquest camí. Temps a venir haurà d'ésser recordat com una de les primeres probatures sortades i ben definides de la novel·la catalana. Fins ara no es podria parlar amb massa seguretat de l'existència de la novel·la entre nosaltres. Les més conegudes no són potser altra cosa que un conte perllongat. S'esforcen per tenir les apariències de la novel·la, però no en tenen les condicions. «L'abrandament», que hauria d'ésser un conte s'ha transformat en novel·la, sense volguer-ho l'autor mateix. Distingiríem el conte de la novel·la dient que l'un és la narració en la que predomina el fet sobre el caràcter, la vida exterior sobre l'interior, mentre que en la novel·la es fa visible com els fets neixen de la voluntat dels homes, o com reaccionen contra la força dels fets estranys o fora l'òrbita de llur voluntat. Sembla que la llargària es pren com a criteri per a distingir el conte de la novel·la.

No ens sembla el més clar. Així nomenaríem novel·les més d'una narració breu, i donaríem categoria de conte a alguna novel·la de proporcions considerables. La prova que faríem per descobrir-ne la qualitat fóra la d'assenyalar les

pagines que es podrien suprimir sense que el llegidor ho esmentés.

Si féssim aquesta prova sobre «L'abrandament» veuríem com no es podria prescindir més enllà de tres o quatre paràgrafs, demostrant així que «L'abrandament» és una novel·la. I després podríem dir que és un exemple de la novel·la reduïda a la seva més simplificada i neta estructura. Hi són tots els elements que cal reunir, però cap ornamentació inútil no hi trobaríem, ni cap d'aquelles digressions a què els nostres escriptors s'abandonaven per a escorcollar l'ànima dels seus personatges, sense gaire eficàcia sigui dit.

No farem en aquestes notes l'anàlisi del llibre d'En Carles Soldevila. Però posats a situar i a classificar, afegirem que pertany a aquell ordre de la novel·la en què l'autor assaja la recerca experimental dels caràcters i de la vida. Mira al seu voltant, i en pren les dades més immediates. Després construeix amb cura la narració dels fets que amb elles són possibles. Té «L'abrandament» una sabor tan directa de realitat que podríem usar l'expressió vulgar de què els personatges sembla que es toquen. Uns moments de la vida social barcelonina hi són fixats. En Llucià Montoriol i la seva muller, l'Adelaida, són persones que si no són de la nostra personal coneixença, si no són visites de casa, els coneixem d'haver-los trobat en el tramvia de la Bonanova i en el cinema, algun vespre de projecció de la Bertini. I àdhuc els havem vist passejar-se amb amics nostres pel Passeig de Gràcia al dematí. Per distreure'ns del paisatge urbà massa vist des del tramvia o per eludir una escena massa especificada de la Bertini amb en Gustau Serena, havem observat el matrimoni Montoriol. Havem experimentat que's diuen poques paraules, que no senten l'instint d'un amorós contacte de colzes sobre la fusta dels seients, que l'esguard de l'un i de l'altre té una apagada fixesa indiferent. Havem pensat que aquesta parella no deu sentir l'enigma del misteri de la mort ni ha reparat en l'altre misteri de l'origen de les espècies, posem per cas. No sabem, però, perquè s'han casat n'hi com se conegueren. El llibre d'En Soldevila ens ho fa saber, i ens descobreix una a una totes les varia-

cions de què són capaços la sentimentalitat i mentalitat d'En Llucià i de l'Adelaida. Sabem, llavors, que En Llucià fa de Procurador dels tribunals, i que per una revifalla de les forces vitals després de la malaltia sentí la necessitat del matrimoni, vora els quaranta anys. Sabem que l'Adelaida s'havia fet l'il·lusió d'ésser un esperit dels que s'han anomenat independents per contenir l'eixutesa de la seva interior. Aquestes dues vides —la de l'Adelaida i la d'En Llucià— no es poden fondre. Però la d'En Llucià se sotmet resignada a la més activa de l'Adelaida. I neix la fosca i petita tragèdia d'una existència regular i monòtona, cohibida en els seus costums, limitada en les seves iniciatives, que sofreix de ço que li és imposat però que no sabria dir ço que voldria que s'esdevingués. Aquestes petites i fosques tragèdies no poden tenir altre solució —en la vida i en la novel·la— que la mort. I és la mort la solució que En Soldevila posa en les planès darreres.

Heu's aquí els elements d'un conte. El valor de «L'abrandament» s'escau en haver lo elevat a nivell de novel·la, perquè no hi ha pas una relació de fets, sinó l'exposició de dos caràcters, de dos individus que viuen la vida que el moment els marca, per voluntat de viure així i no d'altra manera.

L'altre valor de «L'abrandament» s'escau en què l'autor, a desgrat d'aquest mètode d'experimentació, d'observació rigurosa, no deixa mai el fil subtil d'un comentari silenciosos, que cal endevinar i que dóna a la narració un interès que fa més viu eucara l'estil net, retallat i precís.

A. P.

L'OBRA I LA PERSONALITAT DEL DR. MARTÍ I JULIÀ, de F. Rossell i Mercadé.

Parlar d'aquest llibre de F. Rossell equival a parlar del Dr. Martí que n'és l'objecte, car no és altra cosa que l'exposició de les característiques revelades en anècdotes, en l'actuació política i en els escrits del patriota finat.

Dels tres aspectes en què l'autor de llibre estudia l'obra i la personalitat de Dr. Martí i Julià —el polític, el professional i l'íntim— el primer és per a nosaltres el més interessant i a l'hora el més conegut. D'altra banda, en el pròleg del llibre contenint un aplec d'articles que el Dr. Martí ens ha deixat, el titulat «Per Catalunya», ens mostra el procés de la seva personalitat política o patriòtica d'una manera que En F. Rossell, situat objectivament, ha pogut deixar precisada, sense que la seva adhesió a les doctrines i a l'home l'hagin dut a elogis desmesurats ni a fàcils lirismes.

Símbol el personatge estudiat, del catalanisme intransigent en tots els ordres, ço és, no permetent que per la realitat immediata sofrís minva, ni l'ideal ni el procediment, decantat poc a poc a un socialisme que volgué unir en els darrers anys a l'actuació nacionalista; els molts admiradors que en tots dos aspectes o en un d'ells ha deixat a la nostra terra, trobaran en aquest llibre una síntesi elegant del seu pensament i de la seva vida.

M. E.

CAL ESMENTAR

Conversazioni critiche, per Benedetto Croce, dues series (ed. Bari Jius La terza. 1918.)

Recomanem a l'atenció dels nostres amics aquests llibres en els quals com en altres anteriors de la mateixa sèrie és recullen diversos assaigs publicats anteriorment per Croce en la seva revista *La Critica*.

Esperant la major informació i les aportacions que posteriorment en fem assenyalem tot fullejant els volums; comentaris com els referents al concepte de joc i l'art i altres interessants qüestions d'estètica agitada a Itàlia i que tant d'aprop ens afecten a crítica literària (reminiscències i imitacions) i història de la crítica literària, ultra els que se ceneixen a temes de metafísica de moral o de ciència social, etc...

LES REVISTES

EL PROBLEMA NACIONAL BASC.

Raó de les Aspiracions.

Jesús de Sarria brillant escriptor nacionalista en un suplement a *Hermes* (n.º XXVIII) exposa les causes que promouen la petició d'autonomia nacional per a Euzkadi (*Tots els cors se'n van darrera un nom que embriaga: Euzkadi...*)— 1.º L'adquisició de consciència nacional en un grau cada vegada més elevat i acompanyada de la voluntat que la conquesta feta pel cor i la intel·ligència es tradueixi en els fets i imperi en la llei.

2.º—Una raó suprema de la necessitat que dugui tots els partits a considerar que el règim a que està sotmès el país Basc ultra violatori del dret històric i incompatible amb les realitats és inaplicable per a un poble viu que vol desenrotllar-se amb tota la rapidesa i amplitud amb què les seves magnífiques capacitats morals i materials li ho permetin. 3.º—La convicció que el país posseeix en els seus Furs una vena de sagacitat política i de seny social que, interpretada segons les necessitats d'avui garantirà les aspiracions patriòtiques i ciutadanes, i els anhels de progrés i de justícia socials. 4.º—Cal considerar que als bascs els és impossible de viure per més

temps sota el règim arcaic, barreja d'incompetència d'abús, d'indolència i letargia que els oprimeix i que ha arribat l'hora de què els pobles que són més forts que l'Estat opressor és donin una organització que garantitzi llurs necessitats.

Forma del governament basc:

Un cos legislatiu per a tot lo país amb facultats per a decidir la totalitat de les qüestions internes. Un consell de Secretaris o Ministres per a Hisenda, Obres Públiques, Cultura, Treball, Administració interior, etc.

Un consell a Biscaia, Navarra, Guipúzcoa i Alava, que doni a cadascuna d'aquestes col·lectivitats llur govern propi.

Autonomia municipal amb el màxim de delegacions que sol·licitin els descentralitzadors més extremistes.

Drets individuals garantits, amparats pel Fur tradicional. Que tots els interessos i aspiracions de classe, reivindicacions obreres o de pagesia puguin resoldre's amb el propi esperit nacional del país i acomplir-se com en el més audaç Estat modern.

CAL ESMENTAR:

La Nau, de Mataró (7 des. 1918), amb un referendun popular a favor de la reivindicació nacional de Catalunya.

Juventut, de Manresa (21 des. 1918), fent vots, en amples titulars, entusiastes, «per a la obtenció immediata de la sobirania íntegra de la nació».

El Dia, de Terrassa, fidel al catalanisme tradicional de la ciutat i al neguit de superació cultural amb què de bella hora ha acompanyat el seu patriotisme.

L'interès amb què són seguides les

enquestes iniciades en els periòdics francesos entorn del problema de la riba esquerra del Rin. A la *Libre Parole*, el Sr. Babelon demana l'anexió a França de Landau i del país de Sarre. El doctor Branly, ultra aquestes aneixons reclama Malmédy, Montjoie i Saint-Vith compensant a Bèlgica amb cantons veïns de més al nord. Charles Widor creu que la futura frontera ha de comprendre Mayence-Bingeu i Coblença a la desembocadura del Lahn. D'altra banda, Victor Cambon davant els que creuen que aquest tros de territori ha d'anexar-se a França o a Bèlgica, i dels que com Longuet exigeixen la seva devolució a Alemanya, ho soluciona des de *La Démocratie Nouvelle*, (28 des. 1918) amb la neutralització de la dita riba controlada pels aliats. Creu que amb l'anexió que alguns demanen cinc mil·lions d'alemanys esdevindrien francesos iniciant amb llur treball, amb llurs mètodes i amb llur disciplina una desnacionalització parcial de França que seria una menaça permanent.

La catalanofilia intel·ligent de José Sánchez Rojas, no perdent ocasió en tal revista castellana, en tal quotidià madrileny de secundar la infadigable tasca d'Oscar Pérez Solís, de Luís Ara-

quistain i dels altres bells noms amics d'ultra-Ebre, unànimes en llur esforç de comprensió lliberal del catalanisme nacionalista.

Que tot i llur desgairé tipogràfic, 'verament sense pretensions, havem establert intercanvi amb les revistes franceses de literatura *La Monette* (idealista: renaixença renaixença!) i *Les actualités* (literàries i històriques); *L'Aube* (literària); *Le Soc* (política, literària i econòmica) que ho han demanat i de què els regradem. Assenyalem, així mateix, *La Presqu'Île* (quadern d'art i de *pensée du front*) de col·laboració molt distingida.

El n.º 9 del «*Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyament Català*» ofert a l'interès del bon patriota encara no subscriptor.

L'article sobre Poblet que sota la signatura d'En F. Valls i Taberner ha aparegut a *Messidor* (30 nov. 1918): «si hom treballa prest per assegurar la conservació del nostre monestir i per realitzar la seva restauració respectuosa, podrà esdevenir també el gran monument de la Catalunya triomfant.»

LES EXPOSICIONS

JAUME MERCADER

Jaume Mercadé és un artista que oscil·la entre dos móns en pugna. Pinta vagament suggestionat per tota una legió de paisatgistes i bodegomistes francesos i projecta joies excel·lents d'inspiració renaixentista i, naturalment, italiana. En les dues activitats és un home que interessa però en el conjunt desconcerta per aquesta manca d'unitat intel·lectual. És curiós, no obstant, observar com un sector d'inspiració invadeix l'altre. Així com les teles se sostenen íntegrament en una posició voluntària de lluminisme i de colorisme, les joies fugen alguna vegada del decorativisme barrocc on tant bells efectes assoleix: en l'Almanac de LA REVISTA hem vist ja una joia molt bonica on la construcció decorativa és fa per plans petits, els quals actuen d'una manera atòmica com les pinzellades en una tela impressionista.

JOGUINES

Les joguines van cada dia atreient més l'atenció del públic. Ara ja no ens acontentem amb la influència del joguet de fusta rus o amb el de roba pintada alemany, sinó que pensem en com deuria ésser el nostre, en aquest nostre món llatí. Aquest any, d'una banda, hi ha hagut exposició de nines al Foment del Treball Nacional, molt interessant certament, i, de l'altra, En

Joaquim Torres Garcia ha mostrat una col·lecció de joguines projectades per ell i l'ha mostrada entre mig d'una sèrie de noves teles continuació de les que constàvem en el Saló de Tardor de l'Associació d'Amics de les Arts. Les joguines són fragments veritablement despresos de les obres pictòriques d'En Torres Garcia. La mateixa gràcia que tenen sobre la tela, tenen en la fusta: són esquemàtiques, amb una certa imprecisió d'atmosfera com en els paisatges Marquet, i amb la mateixa ironia, voluntària o involuntària, que ha empetitit totes les figures Torres-garciesques, ironia que en els plafons del Saló de Sant Jordi hi desqueia, que en les teles no ofenia perquè semblava una derivació de l'impressionisme carrerívol i que en les joguines encaixa extraordinàriament.

MES EVOLUCIONISTES

Ara que l'Escola Galí, famosa ja en nostre petit món de les arts, acaba d'expandir les seves valors amb una sèrie d'artistes notables i personalíssims i en espera de la jornada que en l'Escola Mallol és prepara en el més gran i hàbil dels silencis, comença a popularitzar-se l'obra del Escola Labarta que tan intel·ligentment un dia En Francesc Pujols comentà El «Saló dels Evolucionistes», que és el nom col·lectiu dels deixebles d'aquesta darrera escola, després d'alguna altra exposició pública, mostren l'obra nova d'un sector:

Enric Moneny, Pelai Grau i Josep Viladomat. El primer-exposa uns retrats de ca, litat especialíssima, amiga de tons baixos-bruts i aixerreïts—d'actituds premeditadament selvatges—cosa, això darrer, que avui dia no té res de particular. El color sí que té una indiscutible i antipàtica originalitat (col·lectivament parlant, és cert, perquè ja es veia en l'evolucionista i excel·lent pintor Serra). Pelai Grau exposa uns paisatges que tan aviat atreuen com rebutgen per la barreja d'ingenuïtat, de gràcia, d'amanerament, etc. simfonisme tradicional de les primeres obres de pintura. El darrer, Josep Viladomat, artista heroic que no recorre a un pseudònim que el lliberi de l'aclaparament d'un nom oficialment il·lustre, mostra una estatueta tallada en fusta que, com la que exposà en una precedent exposició col·lectiva a les Galeries Dalmau, revela una mà dòcil i segura a la voluntat de l'escultor. Com que d'una manera valent, però temerària, no se situa en una còmoda tradició d'hel·lenisme, la seva obra té tots els defectes de l'estatuària artísticament heterodoxa: eloquència, facilitat, realisme, etc. Per fer això que pretén En Josep Viladomat s'ha de fer com Bernard que mentre d'una mà xipolleja en l'onatge perillós de l'escultura moderna, de l'altra s'agafa a l'anella d'un neo-classicisme perfecte. O això, o esperar l'hora divina com ha fet ara, davant, l'admiració de tothom. Pau Gargallo amb la figura funerals «La dona de la rosa» que és reproduïda fa poc en la revista «Vell i Nou».

E. M. P.

FREDERIC CLASCAR

**Estudi sobre
la Filosofia a Catalunya
en el segle XVIII**

ES VEN PER TOT ARREU

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

**RAMON
SUNYER**

Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

ACABA DE SORTIR:

SEGONA EDICIÓ DE

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Traducció de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

ES VEN PER TOT ARREU

**LES
ABSÈNCIES
PATERNALS**

||

J. M.ª LOPEZ-PICÓ

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

HA SORTIT

ALMANAC DE "LA REVISTA" per a MCMXIX

Conté Poemes inèdits de Clementina Arderiu, Guerau de Liost, Llorenç Riber, Josep Lleonart, M. J. de Segarra, Lluís Valeri, Marian Manent, Ferran Soldevila, Josep M. Junoy, Lluís Bertran i Pijoan, Joan Arús, Trinitat Catasús, J. Millàs-Raurell, J. Folch i Torres, Mercè Vila, Joan Capdevila Rovira, V. Solé de Sojo.

Conté articles inèdits d'Eugeni d'Ors, Ramon Rucabado, Esteve Terrades, Manuel de Montoliu, A. Rovira i Virgili, Joan Estelrich, P. Bosch i Gimpera, Manuel Reventós, Jaume Brossa, R. Gay de Montellà, Joaquim Folguera, Enric Jardí, Jordi Rubió, Emili Vallés, Pompeu Fabra, Isidre Lloret, M. Vidal

i Guardiola, Guillem Fortesa, Josep Aragay, Joan Sacs, Domènec Carles, M. P. Sandiumenge, Ramon d'Abadal, Josep M. Pi i Suñer i Joan Creixells.

Conté contes inèdits de Josep Carner, Carles Riba, Josep M. López-Picó, Alexandre Plana, Carles Soldevila, Ventura Gassol, Joaquim Folguera, Eudalt Durán-Reynals, Ramon Rucabado, Josep V. Foix, Gaziell, Lola Anglada, Ernest M. Ferrando.

Conté traduccions inèdites de Maria A. Salvá, L. Nicolau d'Olwer, Miquel Ferrà i J. Farran i Mayoral.

Conté reproduccions de obres inèdites d'Enric Casanovas, Arístid Maillol,

Manuel Hugué, Josep Armengol, Ricard Canals, Domènec Carles, Joaquim Sunyer, Xavier Nogués, Manuel Humbert, Joan Colom, Ivo Pascual, Francesc Vayreda, Josep Obiols, J. M. Marquès-Puig, Marian Espinal, Rafael Benet, Jaume Mercadé, Rafael Sala, Enric Ricart, Feliu Elías, Ramon Sunyer, Josep Aragay, Joan Miró, Josep de Togores, Manuel Cano, Francesc Gimeno, Joaquim Mir, Ignasi Mallol, Pere Inglada, Joaquim Torres Garcia, Jaume Guardia, Daniel Guardiola.

Conté croquis inèdits de Benet Mercader, Marian Fortuny, Ramon Martí Alsina, Joaquim Vayreda, Isidre Nonell.

Aquest ALMANAC és de doble gruix que el de l'any MCMXVIII i val 5 pessetes. S'entendrà que els subscriptors l'adquireixen si no envien a l'Administració l'avis de refus que s'adjuntà al darrer número s'avisava, aiximateix, als subscriptors residents en poblacions on la nostra Administració no té corresponsals, que si volen tot seguit l'Almanac, han de remetre abans l'import per endavant. Demés, com que el tiratge es reduït es prega a les llibreries que formulin des d'ara els encàrrecs d'exemplars.